

ONDERNEMERS

UP2DATE

Overdracht van het familiebedrijf als een geleidelijk proces

6 technieken voor (tijdelijk) behoud en stapsgewijze afstand van controle

Vooruitziende ondernemers zijn meestal al vroeg met hun opvolging bezig. De overdracht van de aandelen van het familiebedrijf (en/of andere delen van uw vermogen) aan de volgende generatie is echter een ingrijpende stap die u best niet te vroeg of te lichtzinnig zet. U doet immers niet alleen afstand van uw eigendom, maar ook van de zeggenschap en van de (recurrente) inkomsten.

De oplossing bestaat erin om bij de familiale overdracht een vorm van controle- en inkomstenbehoud in te bouwen. Daarvoor bestaan heel wat technieken, die onderling verschillen in aard en omvang van de controle, in complexiteit en in de manier waarop u uw inkomstenstroom organiseert.

Er is geen algemeen te prefereren methode. De keuze hangt af van uw concrete situatie. En die keuze hoeft niet definitief te zijn. U kan de controlestructuur mee laten evolueren met het bedrijf en zijn opvolgers: u regelt vandaag uw successie, maar staat de controle slechts geleidelijk af, bijvoorbeeld naarmate uw kinderen rijper worden en voldoende blijf geven van een verstandige omgang met het familievermogen.

Hieronder zetten we de zes belangrijkste technieken van controle- en inkomstenbehoud op een rij.

1. Schenken met voorbehoud van vruchtgebruik

De eenvoudigste weg is een schenking waarbij u in de schenkingsakte zelf een aantal afspraken laat opnemen. U geeft de aandelen door, maar niet zonder meer.

- **Voorbehoud van vruchtgebruik.** U schenkt enkel de blote eigendom en houdt het vruchtgebruik. Concreet: uw kinderen worden eigenaar, maar tijdens uw leven (of een bepaalde termijn) oefent u het stemrecht uit en ontvangt u de inkomsten, zoals dividenden en interesten. Bij uw overlijden dooft het vruchtgebruik uit en worden uw kinderen volle eigenaar, zonder dat daarop erfbelasting verschuldigd is. Deze techniek kan enkel via een notariële schenking.
- **Verbod om te verkopen of in te brengen.** Zolang u leeft mogen uw kinderen de geschonken aandelen zonder uw toestemming niet verkopen en ook niet inbrengen in het gemeenschappelijk vermogen met hun partner. Zo blijft het vermogen in de familie.
- **Ontbindende voorwaarden.** Er kan terugkeer voorzien worden indien uw kind vóór u overlijdt. Ook kan u bepalen dat de schenking ongedaan kan worden gemaakt als uw kind in ernstige problemen komt, bv. bij zware misdrijven of een verslaving.

Aandachtspunt: Wilt u de aandelen later extern verkopen, dan moeten uw kinderen als **blote eigenaars meebeslissen**. Zij ontvangen ook een deel van de verkoopprijs, die dan effectief uit uw handen is. Wie ook de controle wil bij een potentiële toekomstige verkoop, combineert het vruchtgebruik vaak met een van de volgende technieken.

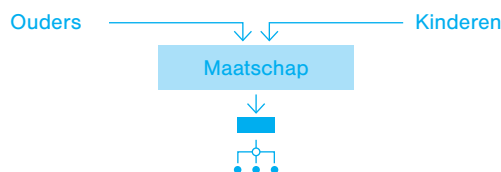
2. Afspraken in de statuten of in een aandeelhouders-overeenkomst

Een tweede piste ligt bij de vennootschap zelf. In de statuten of in een overeenkomst tussen de aandeelhouders kan u uw zeggenschap versterken, bv. door het opnemen van beperkingen op de overdracht van aandelen, verschillende soorten

aandelen (bijvoorbeeld met extra stemrecht of met aangepaste rechten op de winst, een golden share), een bestuurder die statutair benoemd is en dus niet zomaar kan worden vervangen, of verzwaaarde meerderheden voor belangrijke beslissingen.

3. De maatschap

Wil u ook na de schenking zelf kunnen beslissen over een verkoop van de aandelen en een herbelegging van de verkoopsom, dan kan een maatschap een oplossing bieden. Dat is een samenwerkingsvorm zonder rechtspersoonlijkheid, die als een soort **koepel** boven de aandelen wordt geplaatst.

U brengt de aandelen in de maatschap in en schenkt vervolgens de aandelen van de maatschap aan uw kinderen. Als zaakvoerder beheert u het vermogen van de maatschap en oefent u het stemrecht op de ingebrachte aandelen uit. U kan ook uw opvolging regelen.

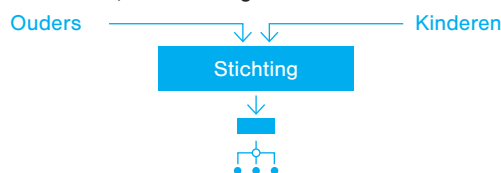
Fiscaal is de maatschap transparant: de inkomsten worden belast bij de vennoten, alsof zij het vermogen rechtstreeks bezitten.

Er zijn recent twee punten die de maatschap minder aantrekkelijk maken:

- **Fiscaal misbruik.** Behoudt u een (te) grote mate van **controle** via de maatschap, is de Vlaamse Belastingdienst van mening dat er sprake is van fiscaal misbruik. Zij meent dat de goederen pas ‘echt’ overgaan op het moment van overlijden van de schenker, en heft alsnog erfbelasting op de geschonken aandelen. Een zorgvuldige redactie van de statuten van de maatschap is daarom essentieel om dat risico te beperken.
- **Meerwaardebelasting op aandelen.** Het vermogen van een maatschap wordt beschouwd als een onverdeeldheid: elke vennoot is onverdeeld eigenaar van het vermogen in de maatschap. Verschuift de verhouding tussen de vennoten, bijvoorbeeld bij een bijkomende inbreng door één vennoot, het uittreden van een vennoot of ingevolge verdeling van de vermogensbestanddelen na de ontbinding van de maatschap, dan kan daarop meerwaardebelasting verschuldigd zijn.

4. Certificering via een private stichting (administratiekantoor)

Een andere mogelijkheid is uw aandelen te laten certificeren via een private stichting die als administratiekantoor optreedt. De aandelen worden aan de stichting overgedragen en in ruil krijgt u certificaten, die u vervolgens kan schenken.

De eigendom wordt zo opgesplitst:

1. de economische eigendom = de waarde en de inkomsten, komt bij de certificaathouders terecht;
2. de juridische eigendom = het stemrecht en het beheer, blijft bij de stichting.

Het bestuur van de stichting beheert de aandelen, terwijl de opbrengsten naar de certificaathouders gaan. In de statuten kan u één of meer bestuurders aanduiden en meteen ook een opvolger, zodat het beheer ook na uw overlijden in vertrouwde handen blijft. Omdat een stichting geen algemene vergadering heeft, kan de mogelijkheid om het bestuur af te zetten sterk worden beperkt of zelfs uitgesloten. Net daarom is certificering interessant wanneer de opvolging in het beheer voor u centraal staat.

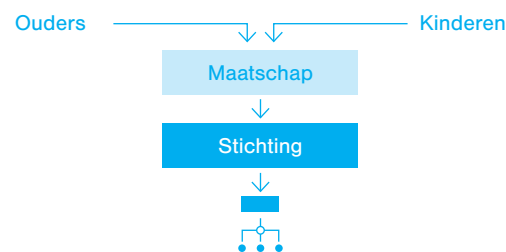
Ook de stichting wordt fiscaal transparant behandeld, op voorwaarde dat de wettelijke voorwaarden voor certificering worden nageleefd.

De belangrijkste verschillen met een maatschap:

- De stichting moet alle inkomsten en opbrengsten **doorstorten** aan de certificaathouders. Anders dan bij een maatschap blijft er dus niets onder de koepel staan:
 - keert de vennootschap een dividend uit, dan gaat dat door naar wie het vruchtgebruik of de volle eigendom van de certificaten heeft;
 - verkoopt de stichting de gecertificeerde aandelen, dan moet zij de verkoopprijs doorstorten aan de certificaathouders.
- De oprichting gebeurt verplicht bij de notaris.
- De statuten van een Belgische stichting worden integraal gepubliceerd en zijn dus openbaar.
- De stichting creëert geen onverdeeldheid tussen de certificaathouders, waardoor het vraagstuk van de meerwaardebelasting zich hier niet op dezelfde manier stelt.

5. Maatschap en stichting combineren

Wil u zowel de controle na uw overlijden regelen als de opbrengsten onder controle houden, dan kan een combinatie zinvol zijn: eerst de aandelen certificeren via een stichting, en vervolgens de certificaten inbrengen in een maatschap.

Het bestuur van de stichting beheert dan de aandelen van de vennootschap, met een opvolger die al in de statuten is aangeduid. Wat de stichting moet doorstorten, komt terecht in de maatschap, waar u als zaakvoerder over die gelden beslist. Zo vangt de maatschap het nadeel van de doorstortingsverplichting op.

Ook hier dient er rekening gehouden te worden met de vigerende visie van de Vlaamse Belastingdienst inzake controlebehoud.

6. Beheersvolmacht

Een laatste en veel eenvoudigere techniek: uw kinderen geven u na de schenking een volmacht om het geschonken vermogen te beheren, en zelfs om erover te beschikken, bv. om te verkopen. Deze volmacht wordt vaak onherroepelijk gemaakt en voor een bepaalde duur gegeven.

Cruciaal is dat de volmacht exclusief is: uw kinderen mogen zelf niet meer over het vermogen beschikken zolang de volmacht loopt. Die afspraak geldt echter enkel tussen u en uw kinderen. Verkoopt een kind toch aan iemand die daar niets van weet, dan is

Lore Lemmens

juriste
lore.lemmens@lievens.be

Frédéric Lievens

vennoot
frederic.lievens@lievens.be

www.lievens.be
Wittemolenstraat 47, Brugge
De Meeûssquare 35, Brussel
J.Ratinckxstraat 5-7/52, Antwerpen

LIEVENS.

die verkoop geldig. Dat maakt deze techniek minder waterdicht dan de andere.

Ook hier zal de Vlaamse Belastingdienst een te ruime controle streng beoordelen.

Moet u met de volmacht ook notariële akten kunnen ondertekenen, dan moet de volmacht zelf bij de notaris worden verleden.

Tot slot

Geen enkele techniek is in elke situatie de beste. Het voorbehoud van vruchtgebruik, afspraken in de statuten, de maatschap, de certificering via een private stichting en de beheersvolmacht hebben elk hun sterktes en hun grenzen, en ze kunnen elkaar aanvullen. Elke oplossing zoekt een ander evenwicht tussen de controle die u wil behouden en de fiscale prijs die daaraan hangt. In de praktijk zal dit evenwicht verschuiven naarmate de omstandigheden wijzigen en de opvolgers evolueren.

Successieplanning is niet zozeer een eenmalige transactie, maar een proces dat u best zoveel mogelijk laat aansluiten op de natuurlijke evolutie van uw familie en uw onderneming. Het is vanuit die optiek verstandig om op de sleutelmomenten in het bedrijf en de familie de controlestructuren te herevalueren en te toetsen aan de evoluties in de fiscale regelgeving.